

Sygn. akt V Ua 17/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2016 r.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Andrzej Marek

Sędziowie SSO Krzysztof Głowczyński, SSO Jacek Wilga (spr.)

Protokolant star. sekr. sądowy Ewa Sawiak

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2016 r. *w Legnicy*

na rozprawie

sprawy z odwołania M. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

o zasiłek chorobowy

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 czerwca 2016 r.

sygn. akt IV U 79/16

oddala apelację.

SSO Krzysztof Głowczyński SSO Andrzej Marek SSO Jacek Wilga

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2016 roku Sąd Rejonowy w Legnicy zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia

5 lutego 2016 roku, znak: (...), nr sprawy: (...), w ten sposób, iż ustalił, że ubezpieczony M. D. nie jest zobowiązany do zwrotu pobranego zasiłku chorobowego za okres od 03 czerwca 2015r. do 29 września 2015r. wraz z odsetkami w łącznej kwocie 4.960,37 zł.

W uzasadnieniu wskazał, iż jako podstawę prawną zaskarżonej decyzji organ rentowy podał art. 13 ust. 1 pkt 1 oraz art. 66 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t. jedn. Dz.U. 2014 r., poz. 159), nazywanej dalej ustawą zasiłkową.

Zgodnie z treścią art. 13 ust. 1 pkt 1 powołanej ustawy zasiłek chorobowy z tytułu niezdolności do pracy powstałej w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego, jak i z tytułu niezdolności do pracy powstałej po ustaniu tytułu ubezpieczenia nie przysługuje za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli osoba niezdolna do pracy ma ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy.

Następnie przytoczył treść art. 84 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych stanowiących o obowiązku zwrotu świadczenia nienależnego i zawierających jego definicję.

W sprawie poza sporem pozostawało, iż odwołujący M. D. był niezdolny do pracy z powodu choroby po ustaniu zatrudnienia w okresie od dnia 03 czerwca 2015 r. do dnia 29 września 2015 r. oraz bezspornym było, że organ rentowy wypłacił mu zasiłek chorobowy za powyższy okres w łącznej kwocie 4.792,13 zł.

Bezspornym było również, iż wnioskodawcy z mocą wsteczną została przyznana renta z tytułu niezdolności do pracy. Okres objęty decyzją rentową przypadał także na okres, kiedy wnioskodawcy przysługiwało prawo do zasiłku chorobowego. Żadna z części zasiłku chorobowego nie została wypłacona jednak w tym czasie, gdy wnioskodawca już wiedział, iż przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Po upływie okresu pobierania zasiłku chorobowego odwołujący otrzymał decyzję z dnia 30 listopada 2015 r. o przyznaniu prawa do renty z uwagi na częściową niezdolność do pracy od dnia 11 grudnia 2013 r. do dnia 31 grudnia 2014 r. oraz renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 01 stycznia 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.

Przedmiot sporu pomiędzy stronami w niniejszej sprawie sprowadzał się natomiast do tego, czy odwołujący jest zobowiązany do zwrotu wypłaconego mu zasiłku chorobowego za okres od dnia 03 czerwca 2015 r. do dnia 29 września 2015 r., jako nienależnie pobranego.

Stwierdził Sąd Rejonowy, iż analizując treść art. 84 ust. 2 ustawy systemowej warto zwrócić uwagę na stanowisko przedstawicieli doktryny, zgodnie z którym elementem konstrukcyjnym niezbędnym do powstania nienależnego pobranego świadczenia jest zła wiara po stronie świadczeniobiorcy. W pierwszym przypadku może być następstwem zdarzeń zachodzących po przyznaniu świadczenia, zaś w drugim - świadomego wprowadzenia w błąd w zamiarze wyłudzenia (por. Komentarz do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pod red. J. Wantoch - Rekowski, Toruń – Warszawa 2007, str. 466).

W zakresie zastosowania wyżej wskazanych przepisów nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż w momencie składania wniosku o przyznanie prawa do renty, tj. w dniu 11 grudnia 2013 r., odwołujący nie pobierał jeszcze zasiłku chorobowego z tytułu niezdolności do pracy. Z uwagi na powyższe zdaniem Sądu w niniejszej sprawie nie zachodzi również druga z przesłanek przewidziana w art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej, gdyż do wypłaty świadczeń nie doszło wskutek posługiwania się przez odwołującego nieprawdziwymi zeznaniami lub fałszywymi dokumentami bądź poprzez świadome wprowadzanie organu rentowego w błąd skoro już w dniu 03 czerwca 2015 r., tj. w momencie wydania decyzji o przyznaniu prawa do zasiłku chorobowego po ustaniu zatrudnienia organ rentowy miał wiedzę o wystąpieniu przez odwołującego z wnioskiem o ustalenie prawa do renty. Ponadto należy podkreślić, że przepis art. 84 ust. 2 pkt 2 cytowanej ustawy wymaga do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia zachowania umyślnego, zaś M. D. przez cały okres pobierania zasiłku chorobowego oraz starania się o przyznanie prawa do renty działał w dobrej wierze. Zakład w niniejszej sprawie nie wykazał, że odwołujący będąc w złej wierze zwrócił się o wypłatę zasiłku chorobowego pomimo pełnej świadomości, iż zostanie mu przyznane prawo do renty za ten okres.

Odwołując się w dalszej kolejności do powołanych wyżej przepisów, tj. art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy zasiłkowej Sąd Rejonowy podkreślił, iż nie neguje jakoby zasiłek chorobowy po ustaniu zatrudnienia nie przysługiwał odwołującemu jako osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy. Jednakże organ rentowy nie wziął pod uwagę faktu, że w okresie, kiedy odwołujący otrzymywał zasiłek chorobowy (od dnia 03 czerwca 2015 r. do dnia 29 września 2015 r.), prawo do renty faktycznie mu nie przysługiwało. Tym samym nie doszło do zbiegu dwóch wzajemnie wykluczających się uprawnień i pobierania świadczeń z dwóch różnych tytułów.

W okresie do czasu otrzymania decyzji rentowej wnioskodawca był osobą jedynie potencjalnie uprawnioną do renty z tytułu niezdolności do pracy, więc w tym czasie zasiłek chorobowy był świadczeniem należnym i w konsekwencji wnioskodawca miał prawo do jego pobierania.

Do tego czasu nie można go było zatem traktować jako osoby uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy w rozumieniu art. 13 ust. 1

pkt. 1 ustawy zasiłkowej (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2010 r., I UK 41/10, OSNP 2011/23-24/308).

Przenosząc natomiast treść art. 66 ustawy zasiłkowej na kanwę niniejszej sprawy, jednoznacznie można stwierdzić, że w przypadku odwołującego nie miały zastosowania art. 15 – 17 i art. 59 ust. 6 i 7 ustawy zasiłkowej.

Ze zgromadzonych dowodów, a w szczególności z zeznań odwołującego wynika, że odwołujący pozostawał przez cały okres wypłacania spornego świadczenia w przekonaniu, że świadczenie to jest należne, bowiem organ rentowy nie wydał jeszcze wówczas decyzji o przyznaniu prawa

do renty z tytułu niezdolności do pracy. Co więcej w chwili wypłacania zasiłku chorobowego po ustaniu zatrudnienia organ rentowy wiedział już

o wnioskowaniu przez M. D. o przyznanie prawa do renty. Ostatecznie decyzja wydana została dopiero w dniu 30 listopada 2015 r.

na skutek prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego w Legnicy.

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Rejonowy zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w rozpoznawanym zakresie, ustalając, iż odwołujący M. D. nie ma obowiązku zwrotu zasiłku chorobowego za okres od dnia 03 czerwca 2015 r. do dnia 29 września 2015r. wraz z odsetkami

w kwocie 4.960,37 zł, o czym orzekł jak w sentencji wyroku w oparciu o wyżej powołane przepisy prawa materialnego oraz na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Wyrok powyższy zaskarżył apelacją organ rentowy, który zarzucił:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest:

- art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 121

z późn. zm., dalej: ustawa o s.u.s.) przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w okresie do czasu otrzymania decyzji rentowej wnioskodawca był osobą jedynie potencjalnie uprawnioną do renty z tytułu niezdolności do pracy, więc w tym czasie zasiłek chorobowy był świadczeniem należnym i w konsekwencji wnioskodawca miał prawo do jego pobierania, w sytuacji gdy prawidłowa wykładnia przywołanego przepisu prowadzi do wniosku, że świadczenie jest nienależnym nie tylko wtedy, gdy jest wypłacane bez podstawy prawnej „od razu”, lecz także gdy przesłanki uprawniające do świadczenia odpadają w toku jego wypłaty lub po ustaniu prawa do świadczenia,

- art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy o s.u.s. przez uznanie, że zasiłek chorobowy, który wnioskodawca pobrał za okres od dnia 03.06.2015r. do dnia 29.09.2015 r., nie jest nienależnie pobranym świadczeniem, w sytuacji gdy wnioskodawca świadomie wprowadził w błąd organ rentowy, podając w złożonym w dniu 24.06.2015 r. wniosku o zasiłek chorobowy (druku ZUS Z-10), że nie złożył wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy, co nie było prawdą, bo wniosek taki został złożony przez ubezpieczonego w dniu 12.12.2013 r.,

co w konsekwencji doprowadziło do naruszenia:

—

- art. 84 ust. 1 ustawy o s.u.s. w zw. z art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych

z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz. U. z 2014 r. poz. 159 z późn. zm., dalej: ustawa zasiłkowa) przez ustalenie, że wnioskodawca nie jest zobowiązany do zwrotu zasiłku chorobowego za okres od 03.06.2015 r. do dnia 29.09.2015 r. wraz z odsetkami w łącznej kwocie 4 960,37 zł, w sytuacji gdy zasiłek ten został pobrany nienależnie za okres, za który wnioskodawcy przyznano również prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy;

2) naruszenie przepisów prawa procesowego, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest art. 233 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.), przez dokonanie newszechstronnej, dowolnej, sprzecznej z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego oceny zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności przez:

- uznanie, że brak jest możliwości przypisania zachowania umyślnego czy winy odwołującemu się w sytuacji gdy druk wniosku o zasiłek chorobowy po ustaniu zatrudnienia (druk ZUS Z-10), który to wniosek został złożony przez wnioskodawcę w dniu 24.06.2015r., zawierał pouczenie, zgodnie z którym zasiłek chorobowy za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego nie przysługuje osobie która ma ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, a zatem zatajając informację na temat złożonego wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy wnioskodawca musiał i powinien był wiedzieć, że w przypadku przyznania mu prawa do renty, zasiłek stanie się świadczeniem pobranym nienależnie. A skoro wnioskodawca to wiedział i mimo to nie podał informacji o złożonym wniosku rentowym, to wykazał złą wolę,
- uznanie, że w momencie wydania decyzji o przyznaniu prawa do zasiłku chorobowego po ustaniu zatrudnienia organ rentowy miał wiedzę o wystąpieniu przez odwołującego z wnioskiem o ustalenie prawa do renty, w sytuacji gdy organ rentowy nie wydaje decyzji przyznających prawo do zasiłku chorobowego, a jego wypłata po ustaniu zatrudnienia odbywa się na podstawie złożonych zaświadczeń o czasowej niezdolności do pracy i druku ZUS Z-10, który w stanie faktycznym niniejszej sprawy - jak już wcześniej wskazano - zawierał nieprawidłowe informacje,
- ustalenie, że żadna z części zasiłku chorobowego nie została wypłacona wnioskodawcy w tym czasie, kiedy wnioskodawca już wiedział, iż przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, bo - według ustaleń Sądu I instancji - o prawie tym dowiedział się dopiero po dniu 30.11.2015 r., w sytuacji gdy wnioskodawca pobierał zasiłek chorobowy do dnia 29.09.2015 r., a wyrok przyznający wnioskodawcy prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy został wydany przez Sąd Okręgowy w Legnicy - V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 25.08.2015 r. (sygn. akt: VU 2041/14), a zatem wnioskodawca jeszcze w okresie pobierania zasiłku chorobowego miał wiedzę o przyznanych uprawnieniach rentowych.

Stawiając powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania i zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja jest nieuzasadniona.

Podstawą oceny zaskarżonego wyroku powinien być w przekonaniu Sądu Okręgowego stan faktyczny sprawy ustalony w toku postępowania przed Sądem Rejonowym. Jest on ustalony prawidłowo. Zawarty w apelacji zarzut naruszenia art. 233 §1 nie jest uzasadniony.

Trafnie Sąd I instancji przyjął, iż organ rentowy podejmując wypłatę zasiłku chorobowego za sporny okres był w posiadaniu wiedzy o tym, iż wnioskodawca wcześniej złożył wniosek o rentę. Wniosek w tym przedmiocie złożony został bowiem już 11.12.2013 roku. Druk ZUS Z-10

na który powołuje się skarżący z dnia 24.06.2015 r. złożony został na potrzeby ubiegania się o świadczenie rehabilitacyjne. Zawarte w nim oświadczenie wnioskodawcy, że nie ubiega się o rentę (niezgodne z rzeczywistością) mogło być wykorzystane przez organ rentowy jedynie w tym postępowaniu. Nie miało natomiast znaczenia dla postępowania w sprawie o zasiłek chorobowy. Organ rentowy nie wykazał, aby w tym postępowaniu ubezpieczony podał nieprawdziwe dane. Trafnie również ustalił Sąd I instancji, że żadna część zasiłku chorobowego nie została wypłacona w tym czasie kiedy wnioskodawca już wiedział, iż przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wyrok ten uprawomocnił się bowiem w dniu 30.09.2015 r., a więc już po zaprzestaniu pobierania zasiłku chorobowego. Do tego czasu był nieprawomocny i ubezpieczony nie wiedział czy organ rentowy uruchomi procedury odwoławcze.

Natomiast sformułowany jako zarzut naruszenia art. 233 §1 kpc poprzez przyjęcie przez Sąd I instancji braku możliwości przypisania ubezpieczonemu winy rozpatrywany być winien, zdaniem Sądu Okręgowego, jak zarzut naruszenia art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Mając zatem na względzie stan faktyczny sprawy ustalony w toku postępowania przed Sądem I instancji należało stwierdzić odnosząc się do zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Okazały się one niezasadne.

Podstawą zaskarżonej decyzji było przyjęcie przez organ rentowy, iż zasiłek chorobowy pobrany przez wnioskodawcę za okres od 3.06.2015 r. do 29.09.2015r. był świadczeniem nienależnym.

Organowi rentowemu przysługuje bowiem prawo żądania zwrotu tylko takiego świadczenia o czym stanowi art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Nie każde jednak świadczenie wypłacane w sytuacji, w której przepisy wskazują, iż ono nie przysługuje, jest świadczeniem nienależnym.

Definicję świadczenia nienależnego zawiera art. 84 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który stanowi, że za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania oraz
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym problematyki zwrotu nienależnie pobranych świadczeń przyjmuje się, że organ rentowy może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia tylko wówczas, gdy ubezpieczonemu można przypisać złą wolę (wyrok Trybunału Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 maja 1966 r., I TR 49/66, niepublikowany - patrz:

B. Gudowska: Ubezpieczenie emerytalno-rentowe w orzecznictwie Sądu Najwyższego, Warszawa 1993, s. 171). Obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się nie należy, co dotyczy zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów, albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd instytucji ubezpieczeniowej. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina świadczeniobiorcy, nie uzasadnia powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku

zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (por. wyroki Trybunału Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 stycznia 1966 r., III TR 1492/65, OSPiKA 1967 nr 10, poz. 247, z dnia 24 czerwca 1965 r., III TR 86/65 oraz z dnia 19 lipca 1965 r., III TR 2439/64, niepublikowane; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 1977 r., II UR 5/77, OSNCP 1978 nr 2, poz. 37 oraz z dnia 16 lutego 1987 r., II URN 16/87, PiZS 1988 nr 6; wyroki Sądów Apelacyjnych w Krakowie z dnia 11 września 1996 r., III AUr 105/96, OSA 1997 nr 7-8, poz. 21, s. 74 oraz w Białymstoku z dnia 10 listopada 1999 r., III AUa 602/99, OSA 2000 nr 6, poz. 29, s. 70; a także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2007 r., I UK 90/0, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 301). Podstawowym zatem warunkiem uznania, że wypłacone świadczenie podlega zwrotowi w myśl przepisu art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy systemowej jest, po pierwsze, brak prawa do świadczenia oraz, po drugie, świadomość tego osoby przyjmującej to świadczenie, płynąca ze stosownego pouczenia. Obie te przesłanki wystąpić muszą w trakcie pobierania świadczenia, a nie po zaprzestaniu jego wypłaty. Innymi słowy, jeśli w trakcie pobierania świadczenia jest ono "należne", a okoliczności wykluczające do niego prawo, a w konsekwencji wiedza o tym świadczeniobiorcy, wystąpiły post factum, nie ma podstaw do uznania, że należności wypłacone podlegają zwrotowi na podstawie art. 84 ustawy systemowej. Taka zaś sytuacja zaistniała w niniejszej sprawie. Ubezpieczony w trakcie pobierania zasiłku chorobowego miał do niego prawo, nie zachodziły bowiem okoliczności wskazane w art. 13 ust. 1 pkt 1. W tym okresie bowiem ubezpieczony nie miał ustalonego prawa do renty. Dopiero wsteczne przyznanie renty wyrokiem Sądu Okręgowego, także za okres obejmujący pobieranie tego świadczenia i to już po zaprzestaniu jego wypłaty, spowodowało stan "pobrania dwóch wykluczających się świadczeń" (por. w tym zakresie uzasadnienie wyroku SN z 2 XII 2009 roku I UK 174/09).

Wskazane wyżej warunki uznania świadczenia za nienależne w sprawie nie zaistniały.

W całym okresie pobierania zasiłku chorobowego ubezpieczony miał do niego prawo. Możliwość jego zakwestionowania powstała dopiero po przyznaniu mu przez organ rentowy w wykonaniu wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy decyzji z dnia 30 XI 2015 roku prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Wcześniej nie istniały okoliczności powodujące ustanie prawa do zasiłku chorobowego (przyznanie renty).

Brak jest również podstaw do przyjęcia, aby zasiłek chorobowy przyznany został za sporny okres ubezpieczonemu na skutek jego nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów lub też świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd (art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy).

Powolywanie się przez organ rentowy na treść oświadczenia ubezpieczonego zawartego na druku ZUS Z-10 złożonego w toku jego starań o świadczenie rehabilitacyjne – organ rentowy nie zakwestionował bowiem tych ustaleń Sądu Rejonowego – jest prawnie obojętne jako dotyczące innego postępowania. Nadto z zawartego pouczenia nie wynika, aby samo ubieganie się o rentę pozbawiało prawa do zasiłku chorobowego. Wynika z niego natomiast, iż zasiłek taki nie przysługuje osobie, która ma ustalone prawo do renty. Treść oświadczenia ubezpieczonego nie miała zatem wpływu na decyzję o wypłacie na jego rzecz zasiłku chorobowego.

Mając powyższe na uwadze apelację jako bezzasadną oddalono na podstawie art. 385 kpc.

SSO Krzysztof Głowczyński SSO Andrzej Marek SSO Jacek Wilga